

a.

b. Świat przeżyć kobiety w poezji Marii Pawlikowskiej - Jasnorzewskiej

c. 1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Uczeń:

- zna najważniejsze elementy życiorysu poetki Marii Pawlikowskiej – Jasnorzewskiej,
- zna treść co najmniej dwóch wierszy Marii Pawlikowskiej – Jasnorzewskiej,
- zna zasady dokonywania analizy i interpretacji dzieła.

ii. b) Umiejętności

Uczeń:

- potrafi nazwać środki artystyczne w wierszu,
- potrafi wymienić kilka tytułów tomików i wierszy poetki Marii Pawlikowskiej – Jasnorzewskiej,
- potrafi reinterpretować postać mitologicznej bogini Nike w poezji współczesnej,
- potrafi dokonać samodzielnej analizy i interpretacji tekstu poetyckiego,
- potrafi dokonywać świadomego odbioru różnych dziedzin sztuki.

d. 2. Metoda i forma pracy

Pogadanka heurystyczna, praca z tekstem – analiza, mapa mentalna, burza mózgów

e. 3. Środki dydaktyczne

- teksty wierszy: *Nike, miłość I, Miłość II, Fotografia, Portret.*

- reprodukcja obrazu Stanisława Ignacego Witkiewicza, *Portret Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej* lub fotografie poetki zawarte w tomie Pawlikowska-Jasnorzewska Maria, *Listy 1940-1945*, Warszawa 1994.

- płyta Ewy Dymarczyk z wykonaniem wierszy Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej - *Pocałunki*

f. 4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem lekcji.

2. Następnie w ramach wprowadzenia do tematu nauczyciel przedstawia uczniom sylwetkę Marii Pawlikowskiej - Jasnorzewskiej – pokazuje portret poetki ([załącznik 1](#) – proponowana treść wykładu).

3. Po zakończeniu wykładu nauczyciel może zapytać uczniów, kto czytuje poezję Pawlikowskiej? Jeśli będą czytelnicy należy zapytać, co wzbudza w nich zainteresowanie tą twórczością?

b) Faza realizacyjna

1. Nauczyciel zachęca uczniów do wspólnej analizy wiersza *Nike*.
2. Następuje prezentacja rzeźby *Nike z Samotraki*. Nauczyciel prosi o określenie pochodzenia i znaczenie słowa Nike ([załącznik 2](#) – notatka dla nauczyciela).
3. Uczniowie opisują wygląd rzeźby
4. Uczniowie odczytują głośno wiersz *Nike*. Nauczyciel prosi o odpowiedzi na następujące pytania:

- Co jest tematem wiersza?
- Jaka jest miłość ukazana w utworze?
- Jakie środki artystyczne występują w wierszu?
- Jaką prawdę wyrażają słowa: *... choć zabita, lecz biegniesz*
Wyciągając odcięte ramiona
- Jakie wnioski można wyciągnąć z wiersza?

([Załącznik 3](#) - Odpowiedzi na pytania).

5. Następnie nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy. Każda z grup dokonuje analizy wskazanego przez nauczyciela wiersza:

I gr. – *Miłość- Wciąż rozmyślasz*

II gr. - *Miłość - Nie widziałam cię już od miesiąca*

III gr. – *Portret*

IV gr. - *Fotografia*.

Uczniowie dokonują analizy za pomocą układania do przydzielonych utworów pytań ([Załącznik 4](#) – propozycja pytań).

5. Uczniowie poszczególnych grup zadają pytania do opracowywanego przez siebie wiersza pozostałym uczniom – w ten sposób wszyscy uczniowie dokonują wspólnej analizy podanych wierszy Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej . Nauczyciel czuwa nad analizami uczniów – dopowiada brakujące elementy

ii. c) Faza podsumowująca

1. Uczniowie starają się opisać kobiece spojrzenie na miłość przedstawione w omówionych wierszach - M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej.
2. Na zakończenie lekcji nauczyciel prosi o wysłuchanie piosenki – *Pocałunki* w wykonaniu Ewy Dymarczyk.

5. Bibliografia

Pawlikowska-Jasnorzewska Maria, *Listy 1940-1945*, Czytelnik, Warszawa 1994.

Pawlikowska-Jasnorzewska Maria, *Wiersze*, wybór i wstęp Stefan Flukowski, Świat Książki, Warszawa 1981

Twój czar nade mną trwa... Antologia polskiej poezji miłosnej od Kochanowskiego do Barańczaka, pod red. J. Marxa, Sponsor, Kraków 1995..

g. 6. Załączniki

a). [Załącznik 1](#) - proponowana treść wykładu

wykład realizowany w części przygotowawczej lekcji

Nazwała siebie pogodnym więźniem własnego serca i temu wyznaniu pozostała wierna. Była jednak często atakowana. Jej poezję, i po części ją samą, krytykowano za ucieczkę od wielkich spraw tego świata, cukierkowość, infantylność. Ale miała też Pawlikowska swoich obrońców. Dla wielu pozostaje poetką miłości pełnej zaklęć i zauroczeń, magicznej, równocześnie kruchej jak otaczający świat. Miłości otwartej, ciepłej, w której od czasu do czasu znajduje się miejsce na kokieterię czy przekorę. W takim odczytaniu twórczości poetki jest sporo prawdy, bo rzeczywiście - wizerunki jej nie zawsze pogodnej duszy - są imponujące. Kobiecość Pawlikowskiej jest zaskakująco wielokształtna, wciąż przeobrażająca się i w pewnym sensie -co pozostaje to tajemnicą poetki - niezmienna. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska pochodziła z rodziny Kossaków. Urodziła się w Krakowie 24 listopada 1891r. Dom Kossaków był swoistym stopem ziemiańskiego i artystycznego stylu życia, aczkolwiek dzieci Kossaków skłaniały się bardziej ku temu drugiemu, reprezentowanemu przez linię ojca i dziadka. Lilka, tak nazywali ją najbliżsi, posiadała dużą kulturę umysłową, co zawdzięczała starannej edukacji domowej, poszerzanej stale dzięki lekturze licznych dzieł, nie tylko z literatury pięknej, lecz także z dziedziny przyrodoznawstwa i filozofii. Systematycznej nauki szkolnej Pawlikowska właściwie nie pobierała, nie licząc krótkiego okresu li, gdy była wolną słuchaczką ASP w Krakowie. Trzykrotnie wychodziła za mąż. Pierwsze małżeństwo z Władysławem Bzowskim nie było związkiem udanym. Po rozstaniu z mężem powraca do Krakowa i stara się o unieważnienie kościelnego małżeństwa, co po wielu trudach i przy wydatnej pomocy rodziny, zostaje osiągnięte. Później wyszła za mąż za Jana Pawlikowskiego. Uczucie do Jana Pawlikowskiego, jego rozkwitanie, pełnia i wygasanie, stało się przeżyciem inspirującym twórczo poetkę.

Jeśli chodzi o kontakty artystyczne, to Pawlikowska zbliżyła się najbardziej do grupy Skamander, z której przedstawicielami łączyły ją więzi przyjaźni. Już w latach trzydziestych poetka wyszła za mąż za dużo młodszego od siebie lotnika - Stefana Jerzego Jasnorzewskiego, ten wybór był trafny - małżeństwo okazało się szczęśliwe i trwałe. We wrześniu 1939r. opuściwszy Polskę, znalazła się z mężem w Anglii. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska zmarła 9 sierpnia 1945r. w Manchester. Ostatnie miesiące życia spędziła w szpitalu chora na raka, otoczona troskliwą opieką męża.

Cieszy się ona renomą jednej z najwybitniejszych poetek w dziejach literatury polskiej. Debiutowała zbiorem *Niebieskie migdały*, następnie opublikowała tomiki: *Różowa magia*, *Pocałunki*, *Dansing i Wachlarz*, *Cisza leśna*, *Paryż*, *Profil białej damy Surowy jedwab*, *Śpiąca załoga*, *Balet powojów*, *Kryształacja*, *Szkicownik poetycki*. Podejmowała tematykę związaną z miłością, przemijaniem i śmiercią oraz prawami natury, wypracowując klarowną i wyrazistą formę poezji lirycznej. W ostatnich tomikach, wydanych w Anglii, dominuje postawa katastrofizmu i pesymizmu: *Róża i lasy płonące*, *Gołąb ofiarny*

W pierwszym okresie jej twórczości, do ok. 1923 r., przeważała poezja o tonacji jasnej, chwilami radosnej i żartobliwej. Następne lata, począwszy od zbioru *Cisza leśna*, przyniosły zmianę. Pawlikowską zaczęły coraz silniej fascynować zjawiska przemijania, starzenia się, śmierci. Z poetki miłości przekształciła się w poetkę natury, zbuntowaną przeciw niej, ale i urzeczoną. Wiersze z lat

trzydziestych świadczą o - głęboko przemyślanych - lekturach dzieł przyrodznawczych i filozoficznych), a także - okultystycznych.

Twórczość Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej była pokrewna w wymowie utworom czołowych skamandrytów. Tak jak skamandryci wprowadziła do swych wierszy atmosferę i realia współczesnej codzienności. Pawlikowska w swoich precyzyjnie skomponowanych miniaturach opowiedziała się po stronie miłości i kobiecości, przedstawiając kobietę w sposób bezpośredni i naturalny, odsłaniając świat intymnych doznań. Kobieta Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jest zalotna, kusi, chce się podobać, kokietuje strojami i zachowaniem, ale jednocześnie tęskni za uczuciem, rozpaczliwie potrzebuje bliskości i wszelkie uczuciowe niepowodzenia rozpatruje w kategoriach dramatu. Jej bohaterka nie jest jednak drapieżna, daleko jej do modernistycznej "femme fatale".

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska wierzyła, że tak naprawdę tylko poezja potrafi zatrzymać miłość.

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska była traktowana jako specyficzny wzorzec „poezji kobiecej” – miłość, jej uniesienia, dramaty rozstań, przemijanie (także urody, młodości) to główny temat jej liryków – jest też pierwszą kobietą odważnie traktującą erotyzm, zmysłowość; mało znane, a pełne dramatyzmu są jej wiersze z ostatnich lat, ciężkiej, śmiertelnej choroby – obserwacja cierpiącego i niszczonego przez chorobę ciała. Uważała, że życie nie ma żadnej wartości, gdy nie ma w nim miłości, dlatego lepiej zasnąć.

b). [Załącznik 2](#) – notatka dla nauczyciela

Informacje o rzeźbie Nike z Samotraki. **Nike z Samotraki** - marmurowa rzeźba z okresu hellenistycznego z III lub II wieku p.n.e.. Postać Nike ma 2,40 m wysokości, a ze skrzydłami 3,28 m. Jej twórcą był prawdopodobnie Pytokritos z Rodos. Uważa się, że mogła być symbolem zwycięstw odniesionych przez Rodyjczyków w wojnie z Antiochem III. Prawdopodobnie znajdowała się na dziobie jakiegoś okrętu. Została odnaleziona w 1863 roku na greckiej wyspie Samotraka przez francuskiego archeologa Charlesa Champoiseau. Jest to rzeźba o dużej dozie realizmu, co m.in. podkreśla szata, która w tej rzeźbie migocze, gra, wyraźnie widać, że jest albo mokra, albo łopocze na wietrze. Wysunięta prawa noga do przodu i rozpostarte skrzydła nadają postaci harmonijności w ruchu. Nike z Samotraki można zobaczyć w muzeum Luwru w Paryżu.

c). [Załącznik 3](#) - Odpowiedzi na pytania z części realizującej lekcji dotyczące wiersza *Nike*

Co jest tematem wiersza?

Tematem wiersza jest miłość. Wiersz nie jest opisem rzeźby – ona tylko zainspirowała poetkę. Utwór ten to apostrofa do miłości, którą poetka porównuje do posągu

Jaka jest miłość ukazana w utworze?

Motyw Nike posłużył poetce do ukazania miłości. Maria Pawlikowska-Jasnorzewska patrząc z dystansem na sprawy uczuć osiąga nowy efekt porównując miłość do kalekiej rzeźby. Miłość jest jak okaleczona rzeźba. Wiersz ukazuje tragizm zranionej miłości. Motyw Nike staje się pretekstem do refleksyjnego liryku o miłości. Zarazem następuje odwrócenie toposu (wzorzec) - bogini zwycięstwa jest w tym wierszu boginią osobistej klęski, a nie boginią zwycięstwa.

Jakie środki artystyczne występują w wierszu?

apostrofy – cały wiersz jest apostrofą do miłości

epitety – *o miłości nieuciszona, zapal jednaki*

nieuciszona – nieutulona z żalu

paradoksy – *choć zabita, lecz biegniesz*

Wyciągając odcięte ramiona.

Jaką prawdę wyrażają słowa: *... choć zabita, lecz biegniesz*

Wyciągając odcięte ramiona

Słowa te oznaczają, że miłość żyje mimo śmierci. Jest więc nieśmiertelna, wieczna, niezniszczalna, silna, niepokonana.

Jakie wnioski można wyciągnąć z wiersza?

Miłość nie jest tylko radosnym zauroczeniem. Często towarzyszą jej: cierpienie, smutek, żal i rozpacz.

d). [Załącznik 4](#) – propozycja pytań do wierszy

Gr. I *Miłość I*

Jaki to rodzaj liryki?

Kto jest “ja” lirycznym, a kto “ty” lirycznym?

Jaka jest sytuacja liryczna?

Opisz reakcję mężczyzny.

Co oznaczają słowa “ja jestem niebem i światem”?

Jaki jest sens owych pytań i znaczenie wielokropków?

Jakie uczucia przeżywa kobieta?

Gr. II *Miłość II*

Kto wypowiada się w wierszu?

Jaki to rodzaj liryki?

Do kogo zwraca się podmiot liryczny?

Jak wygląda podmiot liryczny?

Jakie uczucia towarzyszą tytułowej miłości?

Jaki jest stan ducha podmiotu lirycznego?

Jaki jest nastrój wypowiedzi?

Gr. III *Fotografia*

Czym jest tytułowa fotografia?

Kogo lub co przedstawia?

O czym przypomina?

Jaką ma wartość?

Kim jest właściciel fotografii?

Jaki jest stan ducha podmiotu lirycznego?

Jaki jest nastrój wypowiedzi?

Gr. IV *Portret*

Kto do kogo wypowiada te słowa?

Co łączy tych dwoje?

co odnajduje w związku kobieta/ dziewczyna?

Jaki jest nastrój wypowiedzi?

7. Czas trwania lekcji

45 minut

8. Uwagi do scenariusza

brak